

Апякункі паэтычных нябёсаў

К называецца выставка ў Дзяржаўным музее гісторыі беларускай літаратуры ў Мінску, якая задумвалася як спроба музейна-літаратурнай тэатралізацыі творчасці беларускіх паэтак другой паловы XX стагоддзя

і стала ў вернісажны вечар сапраўдным узноўством, ўм, траплятлівым святам: паэзіі, жыцця, нахнення... паэтэс лірычнае адзенне, яно ў радках з заранак і алог", написала калісці славутая Яўгенія Янішчыц, якую хільнікі яе шымліва-лірычнага таленту даўно ўжо звалі "ластаўкай Палесся". І вось яна пазірае з партрэта зімі сумнімі вачымі на ўсіх дарагіх і блізкіх, увогуле, знаёмых людзей, — усіх, хто прыйшоў у музейную залу, ю як быццам асвяціла дзеяць заранак. Непадобных на адну, але такіх блізкіх у сваім харастве, юбові і светлыні.

— Эта выставка аб'яднавае яркіх, выбітных прадстаўніц беларускай літаратуры, яго паловы дваццатага стагоддзя, — гаворыць дырэктар зез Лідзія Віталеўна Макаёніч, — Еўдакію Лось, Дануту эль, Веру Вярбу, Ніну Мацяш, супондара, Валянціну Коўтун, ісу Баравікову, Яўгению Янішчыц, Галіну Каржанеўскую. Акупнасці гэтыя асобы ўтвараюць сімвалічную колькасць, ўную дзеяціці — менавіта лъкі музей, апякунак мастацай, вядома яшча з античнасці. Да іх ліку часам дадаюць рушую сусветнавядомую жанну-пісьменніцу — Сапфу, выда якой невыпадкова прадстаўлена на выставе. У экспазіцыі таксама можна убачыць я, як з фондаў музея, так і з забістых архіваў пісьменніц, іх якоў і сяброў. Большасць тэатралізаў тут выстаўлена эршыню.

Гучыць успаміны, згадваюць найблізкія яркія і адметныя рэшты паэтак, цытуюць дакладна... І, вядома, увагу прыцягнуць экспанаты. Так, рэчы ўчыць. Але я гляжу на ўсё юні і бліскучы самавар, высунуты на стэндзе Еўдакіі Бялічкі Лось, і міжвалі згад-

Фота Віталія ПІВАВАРНІКА, "НГ"

трагічна пайшла з жыцця ў лістападзе 1988 года, толькі-толькі пераступішы лісткі паперы, спісаныя прыгожым Жэніным почаркам, — вершы, вершы, вершы... Помні, так часта яны ляжалі стосікам на спінцы канапы і, калі здаралася завітваць да Жэні, першае, што яна рабіла, чытала вершы — ноўвыя, толькі што напісаныя. Тады, у другой палове дваццатага стагоддзя, чытанне вершоў было як нейкі свяшчэнны рытуал. Мы не проста жылі вершамі, мы дыхалі імі, у іх было ўсё наша жыццё, сяброства, сустрэчы... Някі вельмі самотна глядзяцца на стэндзе Жэніны пацеркі. Рэчы прывыкаюць да людзей, як і людзі да іх... Жэні Янішчыц

зусім недалёка ад Жэні падчас глядзіць з фотаздымку зудумлівяй вочы Ніну Мацяш. Эта яе верш пра радню па крыві і радню па духу згадваўся падчас адкрыцця выставы. Узіраюся ў фотаздымку, глядзю на вокладкі даўно знаёмых кніжак, а успамінаеща пачатак сямідзясятых, калі Ніна Мацяш яшчэ не мела кватэры ў Белаазёрску, а жыла ў вёсачцы Ніўкі ў баць-

коўскай хаце. Якая смачная ў яе той восені была мочаная антонаўка, якія песні спяваліся тады! У Ніне быў вельмі мілагучны голас... Сярод экспанатаў — цікавая невялікая экспазіцыя вырабаў з пёркаў. Ніна Мацяш захаплялася гэтым пёркавым мастацтвам, калі надараліся паўзы ў творчасці. У мене ў кватэры за школом стаіць райская птушка з чырвонымі крылцамі, якую я атрымала ў падарунак ад Ніны восенню 2007 года ў Бярозе падчас нашай сумеснай літаратурнай вечарыны. Хіба можна было тады ўяўіць, што недзе праз год Ніна Мацяш пойдзе з жыцця... А потым, усяго праз некалькі гадоў гэтак жа раптоўна не стане і Валянціны Коўтун і ўсё, што выстаўлена на

яе стэндзе, — цяпер ужо толькі музейная ўласнасць, а для наўедальнікаў гэты музейнай залы — старонкі жыцця выдатнай беларускай паэткі...

Стэнд Дануты Бічэль... Кнігі... Дзе на тытульных страницах адразу прыцігваюць увагу надзвычай цэпляльныя слова, адрасаваныя супрацоўнікам музея. Данута Янаўна, ч'я вялікі жаль, не змагла прыехаць на адкрыццё выставы з Гродна, дзе яна жыве. І ў Веры Вярбы не знайшлося часу, штосьці пільнае затрымала, але, калі падыходзіць да яе стэнда, адразу згадваюцца яе славутыя "Ручнікі" — песні, якія ад самага пачатку неяк умомант стала народнай. Цікавыя фотаздымкі розных гадоў прынёс для гэтай

выставы сын Таісы Бондар, на іх паэтка выглядае таемніча-новай, зусім не такой, які прывыклі бачыць яе ў жыцці. Таіса Бондар памерла шэсць гадоў таму, і дзівішся, як хутка пра-беглі, прашаляцелі гады, а дзя-еца, зусім нядайна яна прыехала ў Мінск з Малдавіі, каб шукаць тут сваю сцяжыну ў літара-туре, свой адметны творчы шлях...

А вось і стэнд Галіны Каржанеўской... І міжвалі вочы шукаюць яе саму, сёння — у асабліве прыўзнятых настроў. Нам ёсць пра што ўспомніць, але, калі падышла да яе, загаварылі пра надзённае: у маі павінен адбыцца Злёт юных талентаў Міншчыны, які праводзіцца Мінскай абласнай бібліятэкай імя Пушкіна, і нас папрасілі разгледзець рукапісы па-чаткоўцаў. Жыццё ідзе... Жыццё рухаецца, спляшашца... Вось і мы пакідам музейную залу, куды ўжо заўтра пачнуць прыходзіць сюды ўсё новыя і новыя наведальнікі: настайнікі, вучні, ды і проста аматары нашай паэзіі, і, маччыма, хтосьці з іх успомніць радкі Жэні Янішчыц:

Дзе час былы з падвадкі
весялосці,
Дзе шчыры поцік вернае руки?
Саманаў растайней

маладосці
Агнём на сэрцы выпіша радкі.
І змые час дурных здзіўленняў
пену,
І пачущё абвугліца датла.
... Пазізія, — яна не знае тлену,
Калі ў душы хоць прыгаршчы
свягла.

Вядучая рубрыкі
Раіса БАРАВІКОВА